

Studentenmonitor: ongemotiveerde studenten?

Mijn motivatie toen ik met deze studie begon was: 1= zeer slecht ... 5= zeer goed.

Dat is één van de items van de vragenlijst die jaarlijks aan een grote steekproef van studenten in het hoger onderwijs wordt voorgelegd. Tevens wordt gevraagd naar de motivatie aan het begin en tegen het einde van het lopende studiejaar. In de Studentenmonitor 2006 wordt de enquêteronde van mei-juni 2006 gerapporteerd: 6% van de aankomende voltijdse studenten begint ongemotiveerd aan de studie (bij Rechtsgeleerdheid zelfs 12%) en bij 43% van de voltijdse aankomende studenten neemt de studiemotivatie in de loop van hun studieloopbaan af.¹ Zijn deze interpretaties juist?

Ik kom op deze strenge vraag omdat ik in een eerder blog nogal kritisch gereageerd heb op een artikel in *Trouw*.² Ik verweet de onderwijsredactie dat zij de studenten zwart maakte. Zij poneerde de stelling: 'Die [door de Studentenmonitor gerapporteerde] gebrekkige motivatie bij de start van de studie is een van de redenen dat studenten vaak al snel afhaken.' En de kop van het artikel bood een context voor deze stelling: 'Juiste studie kiezen blijkt lastig voor studenten'. Ik meende dat studenten zwart werden gemaakt omdat in één adem naar twee ongelijksoortige factoren verwezen werd: (a) de sterkte van de *studiemotivatie* en (b) de diffuusheid en gebrekkige fundering van de *studiekeuzemotieven*.

Enige tijd later stuurde onderwijsredacteur Hanne Obbink me een mail, waarin hij daarover het volgende zei: 'Uw kritiek op het verwarren van motieven en motivatie kan ik niet volgen. De cijfers betreffen toch echt alleen de motivatie, niet de motieven; inderdaad, het gaat om hoe hard studenten ertegen aan (willen) gaan. De onderzoekers die de Studentenmonitor hebben gemaakt (ResearchNed in Nijmegen) hebben het begrip 'motivatie' in een aantal vragen geoperationaliseerd. Wellicht op discutabele wijze – maar die discussie hoort meer in de wetenschap thuis dan in de journalistiek.'

In eerste instantie was ik geneigd het volgende te antwoorden.

- a) Het gaat mij om de kwalificatie *gebrekkige studiemotivatie*. Als de onderwijsredactie van *lage* studiemotivatie had gesproken, was er voor mij geen vuil aan de lucht geweest, want dat verwijst duidelijk naar die 6% ongemotiveerde voltijdse studenten uit de Studentenmonitor. Maar door de kwalificatie *gebrekkige* suggereert zij dat vele studenten afhaken ten gevolge van 'verkeerde', diffuse, slecht gefundeerde studiekeuzemotieven. Met deze nadruk op 'verkeerde' studiekeuzes, schuift zij de zwartepiet te veel naar de studenten en te weinig naar de ontvangende opleiding.
- b) Trouwens, wat die 6% ongemotiveerde studenten betreft, wist u dat de *gemiddelde* studiemotivatie van aankomende voltijdse studenten extreem hoog is (4,2 op een vijfpuntsschaal) en dat de gemiddelde studiemotivatie ten tijde van de enquêteafname (mei), over eerste- en ouderejaarsstudenten gerekend, een acceptabele 3,7 scoort?³ Hoewel waarschijnlijk niet zo onbedoeld is dat óók een vorm van zwartmaken (*lying by omission*):⁴ deze pluim op de hoed van studenten, weggemoffeld in de tabellenbijlage, zou in uw artikel (maar ook in de hoofdtekst van de Studentenmonitor!) niet misstaan.

Maar inmiddels heb ik me op de hoogte gesteld van de precieze tekst en antwoordschaal van de desbetreffende vraag. En dat maakt me nog kritischer, – niet op de onderwijsredactie van *Trouw*, maar op de onderzoekers van de Studentenmonitor. De respondent werd geconfronteerd met de vraag hoe goed z'n studiemotivatie bij de start van de studie was. Met het antwoord "slecht" kan hij (zij) drie verschillende dingen bedoeld hebben:

- ik had een slechte, *geringe* studiemotivatie, d.w.z. ik was niet geneigd om er hard tegenaan te gaan;
- ik had een slechte, *verkeerde* studiemotivatie, d.w.z. de *gerichtheid* van mijn studiemotivatie was verkeerd; ik was wel geneigd om er hard tegenaan te gaan, maar mijn studiemotieven (de doelen die ik in of met mijn studie wilde bereiken) waren verkeerd of in elk geval suboptimaal;
- mijn studiekeuze was slecht, ik bedoel *zwak/gebrekkig* gemotiveerd, d.w.z. het was geen rationele 'well-informed' keuzebeslissing, maar meer een gevoel, een stap in het duister, meer gebaseerd op een taxatie van mijn capaciteiten dan op loopbaandoelen, een keuze bij gebrek aan beter, een uitstel van een meer definitieve keuzebeslissing, etc.

Om te verduidelijken welke problemen de onderzoekers zich op de hals hebben gehaald, vermeld ik hier de toelichting, gegeven door een fictieve respondent die zijn studiemotivatie als "slecht" karakteriseert: mijn studiemotivatie bij de start van de studie was verkeerd, ik stortte me met ijver en passie op de stof, maar om de propedeuse zonder vertraging te doorlopen, moet je alle passie overboord zetten en gewoon je studiepunten halen.

Ook bij een meting verderop in de studie kan deze respondent een problematisch antwoord geven: mijn huidige studiemotivatie is slecht, ik heb inmiddels geleerd dat je je passie op nul moet zetten en gewoon je tentamens moet halen, ik ga er hard tegenaan en haal dan ook goede resultaten, maar in wezen vind ik dat mijn tentamengerichte studeren van een verkeerde studiemotivatie getuigt.

Hoe was jouw studiemotivatie toen je met deze studie begon? We moeten concluderen dat de onderzoekers, als ze de sterkte van de studiemotivatie willen meten, beter een andere antwoordschaal kunnen gebruiken. Niet: zeer goed - zeer slecht. Maar: zeer groot - zeer klein. Door het gebruik van de huidige, multi-interpretabele antwoordschaal lopen de onderzoekers het risico dat ze cijfers de wereld in sturen die nergens op slaan. En vergeet niet dat de uitkomsten van een onbetrouwbare onderzoeksopzet door sommige media nog tien keer uitvergroot worden om hun lezers met sappige, tendentieuze berichtgeving te plezieren (zie bijvoorbeeld onderstaand kader).⁵

Wes Holleman
weblog onderwijs 25-2-2008
www.onderwijsethiek.nl

HOGER ONDERWIJS: SCHOOLSER STUDEREN

Studenten op universiteit zijn ongemotiveerd en besteden te weinig tijd aan hun studie. Bij rechten zijn ze het ergst. De remedie? Maak het onderwijs moeilijker

De Radboud Universiteit Nijmegen, maandagochtend 9 uur. Over een kwartier begint het hoorcollege en nu staat de hal voor de collegezaal al vol eerstejaarsstudenten. Ze zijn ongeduldig, alsof ze wachten op een gratis ontbijt in plaats van op een hoorcollege over de rechtsmiddelen in het strafrecht (...).

Deze ijverige studenten zijn echter schone schijn, want de cijfers van de Studentenmonitor uit november 2005 tonen ongenadig aan dat universitaire studenten met gemiddeld 29 uur per week te weinig tijd besteden aan hun studie. Wat heet. Niet meer dan een op de vijf studenten valt als 'gedreven' te typeren. Geen wonder dat drie op de tien studenten voortijdig afhaken en een op de drie kampt met een forse achterstand. (...) Alfa- en gammastudenten besteden de minste tijd aan hun studie en onder hen maken rechtenstudenten het het bontst. Zij spenderen gemiddeld 24 uur per week aan hun studie.

Zo op het...

Het overige artikel staat in het archief van Elseviers Weekblad (25-3-2006), dat uitsluitend voor abonnees toegankelijk is.

¹ <http://www.minocw.nl/documenten/52057a.pdf> (pp. 26-27; Nijmegen, oktober 2007). De vraagteksten en antwoordschalen zijn in de rapportage niet vermeld, maar de eerste auteur, Anja van den Broek (ResearchNed), was zo vriendelijk die aan mij door te geven; de schaalrichting was overigens 5-4-3-2-1 en niet 1-2-3-4-5.

² http://www.trouw.nl/deverdieping/opvoeding_onderwijs/article901839.ece/Juiste_studie_kiezen_blijkt_lastig_voor_scholieren; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=252>.

³ http://www.studentenmonitor.nl/2006/rapportage/open_table.inc.php?targetfile=/2006/rapportage/T110302.HTM

⁴ 'Lying by omission is when an important fact is omitted, deliberately leaving another person with a misconception. This includes failures to correct pre-existing misconceptions. One may by careful speaking contrive to give correct but only partial answers to questions, thus never actually lying.' [<http://en.wikipedia.org/wiki/Lie>]

⁵ http://www.elsevier.nl/login/login_preview_e.asp?strretpath=http%3A%2F%2Fwww%2Eelsevier%2Enl%2Fmagazine%2Fartikel%2Easp%3Fartnr%3D91729%26jaargang%3D62%26week%3D12
(zie voor het misbuik van rekenkundige gemiddelden ook <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=212>).